

Bibliografia

HISTORIES I FANTASIES, per E. Martínez Ferrando.—1924. Barcelona, Editorial Catalana (Biblioteca literària).—En començar Tomàs Garcés—llavors que s'amagava humilment darrera *Ship-boy*—la crítica literària a «La Publicitat», dedicà un «Carnet» a *Vida d'infant* d'E. Martínez Ferrando, a malgrat de fer més d'un any que s'havia publicat. Aquests endarreriments crítics, tractant-se d'obres purament literàries, no són mai recomanables. Va dir llavors Garcés, i ara podriem repetir nosaltres, que sempre és bona hora per parlar de les obres d'aquest notable escriptor. Això és cert, però no ho deu ésser menys que Garcés—aleshores no hi havia l'actual producció literària, que fa tant de goig—devia haver acabat la matèria a tractar. Nosaltres ens ocuparem ara d'*Històries i fantasies*, en comptes d'una altra obra més actual, perquè ha estat la nostra lectura d'aquests dies. Aquesta secció de la nostra REVISTA, cal dir-ho, es nodreix a base de les lectures particulars dels seus redactors. Rarament—mai, podriem dir si fossim aficionats a les negacions rotundes—ens arriben llibres oferts per autors o editors. Això podria fer-nos desconfiar una mica dels qui, a Barcelona, propugnen pel problema de la Catalunya-ciutat. Creiem, més aviat, que aquesta coincidència en oblidar la nostra publicació, en aquest aspecte, és purament casual, sense cap importància.

Feta aquesta disculpa, ens disposarem a parlar del darrer aplec de contes d'aquest escriptor valencià, que fa quedar tant bé, literàriament, als qui han parlat de pan-catalanisme.

Onze històries i només dues fantasies registra l'índex de l'obra. Però, aquesta separació és exacta? Les històries de Martínez Ferrando tenen barrejats molts elements fantàsticos. Inclús les que semblen més humanes i reals—*Aquells torrons de Nadal*, posem per cas—ens són presentades amb aire de misteri i el descapdellament és miraculós. Aquest autor sembla, d'un temps ençà, que no li agradi la realitat eixuta de les coses. Li cal fer anar els seus personatges de puntetes o volant per l'aire, no pas amb el caminar corrent. S'ha enamorat de la fantasia i dels indecisos tons misteriosos i irrealis. Amb tot, quina viva humanitat no batega en la seva obra, baldament ens sigui presentada en forma extraordinària!

Vegeu, sinó, la fantasia *El misteri de la catedral*. És un somni, però no un pesombre. Desseguida us imaginareu aquell foll arquitecte genial, amb condicions sobrehumanes, tot consagrat a la seva obra. Per ella, subjuga el senyor bisbe i l'emmena a l'endeutament i a l'obsessió per la catedral que es basteix. Ell no ha esguardat l'antiga bosquera convertida en bugadera del palau episcopal amb humans ulls cobdiciosos ni ha transformat en monstre el seu galant per gelosia. La bella i el monstre seran encantats i convertits en pedra, per servir d'estàtues per la seva catedral gòtica. No és fàcil de destriar-hi, àdhuc entremig de l'enferfec misteriós, una gran passió humana?

Sovint, durant la lectura d'*Històries i fantasies* se'ns ha acudit d'emparentar Martínez Ferrando amb Erckmann-Chatrion. Però hem refusat la suggestió. Erckmann-Chatrion és més tètric, més fosc. Més nòrdic, en una paraula. En els contes de Martínez

Ferrando hi pega el nostre sol de bat a bat i hi lluu la inconfusible claror mediterrània. Aquest conte—*El misteri de la catedral*—que s'esdevé en un poble alemany i, per aquest motiu, sembla que hi podria projectar l'ombra de l'esmentat autor francès, és ben català i ben de Martínez Ferrando. La fantasia del nostre autor té més volada, és més ampla i més clara.

En el seu recull anterior—*Vida d'infant*—no va deixar guanyar-se per la fantasia, però n'hi havia ja una punta. Aquest gènere, nou en la nostra literatura, pot donar excel·lents fruits en les mans intel·ligents de Martínez Ferrando. Algunes de les peces que ja ha produït són verament antològiques.

En *Històries i fantasies* hi ha algun conte presentat d'una manera llisa. Es, també, reexit. La traça tècnica d'aquest autor s'evidencia arreu. Les ànimes simples dels protagonistes de *Don Paquito* i de *L'Arca de Noé, S. A.*, són mestriolament traçades i ben interessants. En *Don Paquito* ha sabut dur, a més, un argument gastat per uns viaranys nous i en *L'Arca de Noé, S. A.* ens ha racontat l'història d'una estafa—enginyosa, amb tot—d'una manera suggestiva. Són dos exemples. Però ni quan s'envola en fantasia, ni quan només en dóna uns tocs a les seves obres, ni quan és planer, deixa de dar-nos l'impressió de què ens trobem davant d'un escriptor de mèrit.

El seu estil, d'una bella fluïdesa, és enlletgit de vegades per algun castellanisme. Els períodes també els construeix amb una llargària poc catalana. Això, però, és passador fins a cert punt. Té un defecte pitjor encara: veiem el seu nom massa rarament en les nostres publicacions i en la portada dels nostres llibres.—J. P.

LA FIRA DE MONTMARTRE, per *Alfons Maseres*.—Biblioteca Nova.—No sabriem fixament en quin gènere classificar aquesta nova novel·la d'Alfons Maseres. L'autor ha tingut cura d'advertir-nos, en una nota que feu pública en la premsa poc després de l'aparició d'aquest llibre, que el subtítol de novel·la realista era de l'exclusiva responsabilitat de l'editor. En realitat, *La fira de Montmartre* no és una novel·la realista, malgrat de contenir passatges d'una cruesa de llenguatge impressionant i de les figures monstruoses que hi desfilen.

En rigor, podríem dir que ni almenys és una novel·la. S'aparta dels motllos clàssics del gènere i més aviat ve a ésser com una mena de reacció subjectiva de l'autor davant la contemplació de l'espectacle de la vida. Una novel·la cal que tingui, per tènue que sigui, un lligam que uneixi l'acció, les figures i l'ambient. Aquesta unitat no existeix pas en *La fira de Montmartre*, car la característica principal d'aquest llibre consisteix en la descripció de l'ambient abigarrat, pintoresc, l'ambient tragi-còmic d'un dels llocs més famosos i obsessionats del món: el barri de Montmartre de París. En aquesta descripció les facultats descriptives d'Alfons Maseres assoleixen un bell esclat. I és que l'Alfons Maseres s'ens mostra sempre més seduït pel món exterior, i pels esdeveniments que subjecten els homes i les coses que per les complicacions psicològiques de les figures.

En *La fira de Montmartre*, les figures són, més que res, monstres humans. Jugadors, incendiàries, embriacs, prostitutes, farandulers, ballarines, éssers que viuen sempre al marge de les lleis, lúbrics i viciosos, propensos al crim i a la tragèdia; fauna patibutària que la vida escup, però que s'hi arrapa desesperadament. Certament, Montmartre no

serà això sol; però allí on la vida bull i es desborda, és fàcil de descobrir-hi aquests sediments de primitivisme i bestialitat, elements sempre temptadors per l'escriptor fàcil i abundós, i per aquell qui cerca, com a fruit de l'obra artística, una lliçó moral.

Sembla que, a mida que avança la maduresa de l'obra literària de l'Alfons Maseres, aquesta preocupació per l'exemplaritat moral s'hi faci més intensa, i es possible que arribi a ésser aquest el caràcter dominant de l'obra d'aquest escriptor, que va des de l'*Edmon*, la novel·la romàntica, fins a *L'Arbre del Bé i del Mal*, d'una marcada tendència filosòfica.

Això té, naturalment, els seus riscs. La preocupació moral, l'exemplaritat, és el millor complement de l'obra artística. Però com s'ha d'aconseguir aquesta exemplaritat? Es molt fàcil de deixar-se endur cap a una tendència al sermó, que tindrà el seu gènere literari adequat, però que de cap manera podrà adaptar-se en un medi que no li sigui propi.

La fira de Montmartre peca, creiem nosaltres, d'aquest defecte. L'exemplaritat no hi és cercada pel descapdellament lògic de l'acció, ans les figures es limiten a desfilir grotescament i cada una té un comentari, un blasme o un atac contra l'espectacle de la vida. Totes, en fi, són declamatòries i constitueixen en conjunt un instrument del qual es veu l'autor per a filosofar contra el món, contra la maldat, contra el vici, contra les llagues que gangrenen el cos social. Es un declamar d'apòstol, de redemptor, de visionari, que cerca els cors ans que les consciències.

Hem de convenir, però, que una obra d'Alfons Maseres tindrà sempre atractius poderosos. Posseeix un domini segur del llenguatge i es val d'un estil de singular fluïdesa i espontaneïtat. Els capítols de la lluita entre la turba vil i la policia i de l'incendi de les barraques de Montmartre són d'un to patètic insuperable. I els capítols finals, quan tota l'acció es concentra en les figures d'En Trapa i de l'Angèlica, són d'una força tràgica meravellosa.

Resta a dir que el llibre, de presentació impecable, ve avalat, a guisa de pròleg, amb l'estudi que dedica a la personalitat literària de l'Alfons Maseres el gran catalanòfil francès, M. Schneeberger, en la revista «Cahiers Idéalistes», de París, corresponent al segon trimestre de 1925.—M. B.

RECORDS D'INFANTESA, per *Frederic Mistral*. Traducció de Tomàs Garcés. Col·lecció popular Barcino.—Tomàs Garcés ha vertit al català els *Records d'infantesa* de *Frederic Mistral*, el gran patriarca de Provença, la terra germana. Aquests records formen els tres primers capítols del llibre *Memòri e raconte* que l'autor publicà en 1906.

Serveix de pòrtic a aquest llibret amable una nota sobre la personalitat literària de l'autor de *Nerto*, presentant-lo com un desvetllador feliç de la llengua provençal, quan aquesta «s'ajupia sota la influència de l'idioma francès». El presenta amb un cert parentiu espiritual amb el nostre Verdaguer. «El poeta de *Nerto*, com el del *Canigó*—diu—és ell mateix una força natural que brolla. I els seus primers passos triomfals a París, de la mà de Lamartine qui el revelava al món, recorden l'entrada del terrerol de Folgaroles a l'escena dels nostres Jocs Florals».

Efectivament, llegint les planes que formen els records d'infantesa del cantor de

Mireio, hom constata a cada moment que l'obra futura d'aquell infant havia de deixar un fort regust de la terra, car era la terra, més que els mestres qui nodria el tendre esperit.

Descriu Maiano, el poble natal, i el Mas del Jutge, bastiment on vegé la llum. Ja ací, es un deliri d'amor a la terra. La serra d'Anpiho es presenta al capdavall dels seus records «cenyida d'oliveres com un roqueral grec, i com un veritable bellveure de glòria i de llegendes». I després, amb una tendresa que s'encomana, van desfilant els records i les figures: els avantpassats, la primera sortida, la missa del diumenge, la fira de Bellecaire, l'era, el rec, les flors d'espareta, el Nadal, el cap d'any, els Reis d'Orient, les cançons i les complantes, les tradicions i les rondalles del poble.

Heus ací el primer llevat d'aquell esperit. No explica això, certament, l'encès amor a la terra que triomfa en la gloriosa maduresa del gran provençal?

La versió de Tomàs Garcés es pulcríssima. Ningú més que ell, segurament, podia assolir l'altíssim mèrit de conservar, a través d'una trasplantació, aquella tendresa inefable.—M. B.

CURS DE GEOLOGIA DINÀMICA I ESTRATIGRÀFICA APLICADA A CATALUNYA, per *Moissèn Norbert Font i Sagué*. La Neotípia, Barcelona, 1926.—Podriem dir que la reimpressió d'aquesta obra responia a una verdadera necessitat. Quan va ésser publicada fa vint-i-un anys la primera i única edició que fins ara n'havia vist la llum, podia semblar gairebé un fet insòlit l'aparició d'un llibre català científic amb mires pedagògiques, però l'èxit de l'obra fou considerable i l'edició restà exhaurida amb poc temps. No en và el malaguanyat Mestre Font i Sagué havia anat vulgaritzant la ciència geològica amb conferències, excursions col·lectives i publicacions més o menys populars, donant un fort impuls al nostre excursionisme científic o simplement intel·ligent. Encara més, la profecia de Lluís Marià Vidal qui prologà el llibre i digué que així com les conferències de Mossèn Font havien fet aficionats, el tractat faria geòlegs, ha tingut confirmació.

El doctor M. Faura i Sans, prosseguidor l·legítim de l'obra de Mossèn Font i de la tradició geològica catalana a la que tant de renom han proporcionat els Almera, Vidal, i Bofill, ha dirigit aquesta segona edició conservant el mateix pla de desenrotllament de les matèries, però establint aquells retocs exigits per l'avenç natural de la ciència geològica des de la data en què l'obra fou escrita fins al present. Aquests retocs o modificacions veiem que tenen lloc, principalment, en la classificació dels terrenys primitius o agnostozoics i paleozoics. A més, a la fi de l'obra hi han estat afegits un índex de tots els autors esmentats en ella i la llista bibliogràfica molt copiosa i multiforme de l'autor, des de 1890 a 1910, a més de les seves obres pòstumes, inèdites i en projecte. També hi ha estat adjunta a una taula de gravats els quals són, en gran part, els mateixos que bellament il·lustraven la primera edició i altres de novament inserits.

La presentació és sòbria i bonica a la vegada, com en l'edició primera. L'actual consta d'un centenar menys de pàgines, però el format és un xic major.

El doctor Faura ha encapsalat el *Curs de Geologia* amb el mateix pròleg d'En Lluís Marià Vidal i n'ha escrit un altre justificant la sortida d'aquesta nova edició.—V.